

Göç ve Aile: Göçün Aile Üzerindeki Etkileri*Migration and Family: Effects of Migration on the Family*Hüseyin ÜNSAL¹ **Gönderim:** 08/08/2022**Düzeltilme:** 27/11/2022**Kabul:** 02/12/2022**ÖZET**

Göç; savaş, hayat koşullarını iyileştirme çabası, etnik köken, düşünce baskısı gibi sebeplerle yer değişikliğidir. İç savaşlar, bölgesel istikrarsızlıklar, ekonomik kaygılar, düşünce baskıları göçleri hızlandırmış, göçün uluslararası bir sorun haline gelmesine neden olmuştur. Birleşmiş Milletler'in 2022 verilerine göre, dünyada 84,4 milyon kişi zorunlu göçe maruz kalmıştır. Bu sayının 34,4'ü ülkesinden ayrılmak zorunda kalan kişilerdir. Sayının büyüklüğü, göçün yarattığı olumsuz etkiyi, ailelere verdiği zararın büyüklüğünü daha net gösterecektir. Göç, kültürden kimliğe, sağlıktan aile yapısına kadar birçok alanda etkisini gösterir. Aile, göçün etkisini en derin şekilde gösterdiği alanlardandır. En önemli etkileri yoksulluk, uyum sorunu, aile içi şiddet ve eğitim noktasında gerçekleşmektedir. Göç aile içerisinde şiddet ve boşanma gibi mevzuların artmasına yol açarken, aile içerisinde değişimi ve maddi maddi-manevi-kültürel değerler arasındaki çatışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, göçün aile üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Özellikle farklı bir ülkeye gitmek zorunda olanlar için etki daha büyüktür. Araştırma sonunda dil sorunu, kültür uyumu, göç sürecinde yaşanan travma, ekonomik sıkıntı gibi başlıkların aile yapısını zedeleyici etkiye sahip olduğu görülür.

Anahtar Kelimeler: Göç, aile, ebeveyn.**ABSTRACT**

Migration; It is a change of place for reasons such as war, efforts to improve living conditions, ethnic origin, pressure of thought. Civil wars, regional instability, economic concerns, pressures of thought accelerated migration and caused migration to become an international problem. According to the 2022 data of the United Nations, 84.4 million people in the world have been subjected to forced migration. 34.4 of this number are people who had to leave their country. The size of the number will more clearly show the negative impact of migration and the magnitude of the damage it has caused to families. Migration shows its effects in many areas from culture to identity, from health to family structure. The family is one of the areas where immigration shows the most profound effect. The most important effects are in poverty, adaptation problem, domestic violence and education. While migration leads to an increase in issues such as violence and divorce in the family, it also brings about change within the family and the conflict between material, material, moral and cultural values. The aim of this study is to reveal the effect of migration on the family. The impact is greater, especially for those who have to go to a different country. At the end of the research, it is seen that titles such as language problem, cultural adaptation, trauma experienced during the migration process, and economic distress have a damaging effect on the family structure.

Keywords: Migration, family, parent.**Önerilen atıf:** Ünsal, H. (2022). Göç ve aile: Göçün aile üzerindeki etkileri. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 84-93.

GİRİŞ

Göç, uluslararası sınırlar ötesine ya da devlet sınırları içerisinde bir yer değiştirmeye hareketi olarak tanımlanır. Süresi, niteliği, sebepleri farklılık gösterebilen göç kavramı; mültecileri, yerinden edilmiş bireyleri, köklerinden uzaklaştırılmış bireyleri ve ekonomik sebeplerle yer değiştirmiş bireyleri kapsar (International Organisation for Migration [IOM], 2004). Göç; savaş, doğal afetler, etnik köken, düşünce baskısı veya yaşam koşullarını iyileştirme gibi nedenlerden kaynaklanır (Güllüpinar, 2012). Adıgüzel (2010) göçü, fiziki yer değiştirmenin yanında sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik, siyasi etkilerle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleri olarak tanımlar. Göçü doğuran sebepler ağırlıklı olarak zorunlu hallerdir. Son yıllarda savaşın sebep olduğu göç, kavramı zorunlu yönünü öne çıkarır. “Zorunlu göç, yaşama ve zorlama unsurlarının var olduğu, doğal ya da insan kaynaklı sebeplerle oluşan göç hareketi için kullanılan genel bir terimdir (IOM, 2004). Diğer bir ifadeyle zorunlu göç, kişinin isteği dışında yer değişikliğine zorlanmasıdır.

Göç olgusu tarihsel süreç içerisinde her dönemde varlığını sürdürmüş, güncelliğini korumuş temel problemlerdendir. Göç, sadece bir ulusun, devletin konusu değil, uluslararası kapsam gösteren bir olgudur. Her ne sebeple olursa olsun göç, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla göç; devletlerin, toplumların, sivil toplum kuruluşlarının öncelikli konuları arasındadır. Fakat kurumların ve devletlerin göç tanımları farklılık gösterir, bu durum ise ortak bir göç kavramının oluşmasını zorlaştırır (Karataş ve Duyan, 2021). Devletlerin hukuk sistemlerinde göç olgusu ile ilgili kavramların açık ve net belirtilmesine karşın iç savaş, bölgesel istikrarsızlıklar, göç akınları halk arasında kavram kargaşasına neden olmaktadır. İslam (2016), göç kavramının anlaşılır ve doğru bir şekilde açıklanması gerektiğine vurgu yapar. Göç, yalnızca yer değişikliği değildir. Göç ile dil, din, gelenek, kültür vb. pek çok açıdan birbirinden tümüyle farklı geçmişlere sahip bireyler aynı ortamda yaşamını sürdürmek durumunda kalmaktadır (Aksoy, 2012). Göç; kültürel, siyasi, sosyal, tıbbi, psikolojik ve sanatsal birçok etkiye neden olur. Salgın hastalıkların ortaya çıkmasındaki temel etkenlerden biri göçtür (Aykun ve Yıldız, 2022). Chambers (2019) göçü tek yönlü yolculuk olarak ifade eder, geride dönecek bir yuva olmadığını belirtir. Ayrıca göçün kimlik üzerinde önemli bir etken olduğunu belirtir. Işık ve Ertuğrul (2022) göçün ortaya çıkardığı sorunları; işsizlik, yoksulluk, kültürel uyum, dil bariyeri, gelecek kaygısı, aile ve yakınlar için endişelenme, ayrımcılık, dışlanma, ötekileştirme şeklinde sıralar. Bu zorlukların göçmenlerin psikolojik ve ruh sağlıkları üzerinde kaçınılmaz etkilerinin olduğunu belirtir. Aslan (2022) göçün sanatı derinden etkilediğini söyler, çalışmasında sanatın birleştirici, bütünleştirici ve kaynaştırıcı etkisini ele alır. Giacco, Laxhman ve Priebe, (2018) göçün neden olduğu travmatik etkiye dikkat çeker. Gül (2022) göçün aile ve erken yaşta evlilik olduğunu belirtir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre dünyada 82,4 milyon yerinden edilmiş insan vardır. Bu sayının 48 milyonu ülkeleri içinde; 34,4 milyonu ise başka ülkelere göç etmek zorunda kalmış kişilerdir (UNHCR, 2022). Sayının büyüklüğü, göçün yarattığı olumsuz etkiyi, ailelere verdiği zararın büyüklüğünü daha net gösterecektir.

Aile kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde yakın zaman kadar toplumun temelini oluşturan ana mekanizma olduğu herkes tarafından kabul edildiği ifade edilmektedir. Günümüzde post-modernist bakış açısı ile aile kurumunun günümüz koşulları ile uyum

sağlamasından öte yalnızca geleneksel (tutucu) düzeni sürdüren bir araç olduğu görüşünün yaygınlaştığını söylenebilir. Tüm bu görüşler bir yana aile insanoğlunun ruhsal, fiziksel, bedensel ve zihinsel gelişiminin sağlıklı bir biçimde şekillenmesi için ana kaynak olduğu göz ardı edilmemelidir. Aynı zamanda aile değer bağlamında toplumun kültürünün parçalarını nesilden nesile aktaran temel unsurlardandır. Toplumlar; ekonomik düzen, yönetim, dinsel tutum, gelenek-görenek gibi birçok konularda ayrılık gösterir. Toplumların ortak konusu, ailenin temel bireyleridir. Başka deyişle bir kadın, bir erkek ve çocuk (lar) dır (Güler, 1992).

Tacoğlu'na göre aile, topluma yeni üyeler kazandırma işlevini yerine getirerek toplumun devamlılığını sağlayan temel bir toplumsal kurumdur ve aile kurumu çocuğun sosyalizasyonu ve üreme gibi temel işlevleri yerine getirmekte ve bunun yanı sıra toplumsal kurumların işlevlerini yerine getirmesine de yardımcı olmaktadır (Tacoğlu 2020). Evrensel bir kurum olma özelliği taşıyan aile kavramının tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu bilmekle birlikte ailenin toplum içerisindeki dini inançlar, eğitim, hukuk, siyasi özelliklerine ve üretim biçimi ve aynı zamanda üretim ilişkilerini de şekillendiren ana kaynak olduğu ifade edilebilir.

Aile kavramını tarihsel süreç içerisinde, insanlık tarihi ile ilişkilendirerek evrenselliği üzerine vurgu yapılmış olsa da aile kavramı zamansal ve mekânsal açıdan değişkenlik gösteriyor olması sebebiyle evrensel nitelikte bir tanımının yapılmasını da olanaksız hale getirebilmektedir. Bu sebeple de araştırmacılar tarafından üzerinde karar kılınmış bir tanımlama yapılamamaktadır. Aile, Latince “familia” kavramıyla aynı anlama gelip Arapçadan Türkçe 'ye geçmiştir (Canatan ve Yıldırım 2009).

Bu çalışmanın amacı, göçün aile üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaçla, göç, aile ve alt kavramlar, başlıklar halinde ele alınacak, ayrıntılı olarak ifade edilecektir.

Göç Kavramı

Göç, bireylerin ya da toplumların geçici olarak ya da yerleşmek üzere bir ülkeden başka bir ülkeye ya da kendi ülke sınırları içerisinde bölgesel olarak yaptıkları sürekli ya da kısmi yer değiştirme hareketidir (Sayın-Usanmaz-Aslangiri 2016). Uluslararası dengelerin değişkenliği, coğrafi koşulların farklılığı siyasi anlaşmazlıkların artması ya da bölgesel istikrarsızlıklar sebebiyle olağan kitlesel hareketlilik olarak da ifade edilebilir. Göç aynı zamanda, insanın yaşadığı çevre içerisinde planlı ya da plansız, geçici ya da kalıcı olarak gerçekleştirdiği değişimdir. Göç, asıl yerinden ulaşılacak istenen yere harekettir (Karpat, 2003). Lee (1966), göçü genel olarak kalıcı ya da yarı kalıcı yer değiştirmeler olarak ifade eder. Kearney ise (1996) insanların bir coğrafya üzerinde yer değiştirmeleri şeklinde tarif eder. Göçü doğuran birçok sebep vardır. Abadan ve Unat, 2002; Yalçın, 2004; Doğanay, 2014) göç sebeplerini çekici ve itici olmak üzere iki başlıkta toplamıştır. Çekici faktörler ise şehir yaşamındaki koşulların daha iyi olması, eğitim ve sağlık imkanlarının ulaşılabilirliği, insanların güvenlik açısından kendilerini daha rahat hissetmesi, teknolojik ve bilimsel imkanlar, merak ve ilgi uyandırması gibi sebeplerdir. İtici faktörler ise; doğal afetler, savaş, terör, kan davası, yerleşim yerindeki huzursuzluklar, yoksulluk, işsizlik, aşırı nüfus artışı, insana duyulan ihtiyacın azalması, toprakların miras yokluğuyla bölünmesi gibi nedenlerdir. İtici ve çekici faktörler incelendiğinde göçün temel nedeni ekonomidir. Göç konusuna kapsamlı çalışmalardan biri Karataş ve Duyan'a (2021) aittir. Karataş ve Duyan (2021) göçü geniş anlamda “mesafe” ve “zaman” boyutlarıyla

tanımlar. Karataş ve Duyan'a göre (2021) mekânsal sınırlar ve ikamet değişikliği ele alınması gereken ana noktalar. Mekânsal sınır olgusu, göçün gerçekleştiği bölgenin sınırlarını ifade eder. Göç kavramıyla ilgili tanımlar incelendiğinde; siyasal, sosyal ya da kültürel nedenlerle bireysel ve/veya kitlesel; isteyerek ya da zorunlu olarak zaman, mesafe ve mekânsal sınırlama ilkelerine dayalı olarak yer değiştirmesi ortak noktalar.

Aile Kavramı: Göçün Aile Üzerindeki Etkileri

Aile; erkek ve kadının hayatlarını sürdürmek amacıyla kurduğu, çocuk yetiştirdikleri, ekonomik iş birliğinin yürütüldüğü toplumun temel yapı taşı ve en küçük birimidir (Kıray, 1964; Yasa, 1969). Yıldırım (2006) aileyi şu şekilde tanımlar:

“Yerleşim yeri itibarıyla köy ailesi, şehir ailesi olarak ayrılırken; şehir ailesi de gecekondulu ailesi, geçiş ailesi gibi çeşitlere ayrılmaktadır. Kişi sayısına göre ise, büyük ve küçük aile olmak üzere ikiye ayrılır. Büyük aile; kök ailesi (anne-baba, çocuklar, evli bir erkek ile eşi ve çocukları), birleşik aile (anne-baba, çocuklar, evlenen bütün oğullar ve çocukları) ve geleneksel geniş aile (anne-baba, çocuklar ve evlenen çocuklara ek olarak akrabalar, anne babanın anne babası, hala, teyze, amca, dayı...) olmak üzere üçe ayrılır. Büyük ailenin özellikleri ise kısa olarak: Üretim birimidir, kırsal aile olarak da tanımlanır, ataerkildir. Küçük aile ise; çekirdek aile (anne-baba ve çocuklardan oluşur.), Parçalanmış Aile (boşanma, anne-babanın ayrı yaşaması, babanın uzun süre çalışmaya gitmesi), tamamlanmamış aile (herhangi bir nedenle tamamlanmamış, genelde anne ve çocuğun bir arada yaşadığı aile tipi) olmak üzere çeşitlerine ayrılır”.

Gökçe (1966) aileyi; anne-baba, çocuk ve akrabaları oluşturduğu toplumsal ve ekonomik kurum olarak tanımlar. Aile, kurumlar için hayati özellik taşıması yönüyle ilk sıradadır. Tanımlar incelendiğinde aile kavramının geniş ölçekli bir toplumsal yapı olduğu, evrensel bir tanımlamada uzlaşa sağlanamadığı dikkat çekmektedir.

Aile kurumu, kişinin yaşamı ve toplumsal işlevi açısından temel yapı taşıdır. Kişinin barınma, beslenme, sevgi, psikolojik ve duygusal gelişim, kültürel aktarım, eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılandığı çevre ve öncül birimdir. Aile fertleri arasında yaşanan rol karmaşası, iletişim sorunları, yanlış/yersiz yetki kullanımı/dağıtımı aile içindeki dengeyi; ardışık olarak da toplumsal dengeyi bozabilecek anomik davranışlar oluşturulmasına sebep olabilir. Dolayısıyla toplumda sağlıklı bireyler olarak hayatını idame ettirebilmesi için bireyin, aile içi fonksiyonlarla uyum içerisinde olabilmesi hem aile kurumunun sağlıklı ve işlevsel olabilmesi hem de toplumsal yapı içerisinde, toplumu oluşturan temel kurum olarak ailenin varlığını sürdürebilmesi açısından önemlidir.

Aile olmak güvenli alanda olmak demektir. Bir insanın kendisini güvende ve rahat hissettiği sığınak olarak görmesidir, İnsan toplumsal bir varlıktır, önce yaşamaya başladığı ilk çevre aile içerisinde şekillenir ve sonrasında toplumu şekillendiren bireyler olarak topluma yön vererek yaşamını sürdürür, dolayısıyla aile, birey için de toplum için de her şeydir.

Göçün bireyleri üzerindeki kültürel, ekonomik, tıbbi, sosyal ve psikolojik etkileri aileye direkt etki eder. Göç şehirlerin sosyal yapısını değiştirir, aile ve fertlerinde farklı etki bırakır. Göçler, ailenin uyum sürecini, yapı ve işlevinde değişikliklere nede olabilir. Bu durumun en uç ve kötü etkilerinden biri aile içi şiddet, boşanma, parçalanmış ailelerdir. (Gülseren, 2002).

Göçler, aile fertlerinin tutum ve davranışlarında değişiklik yaratır. Özellikle iç göçlerde, kırsal kesimden büyük şehirlere yönündeki göçlerde bu etkiler daha net görülür. Aile içi iletişim katılaşabilir, disiplin öne çıkabilir, karar almada erkek hegemonyası kurulabilir. İç göçlerin doğurduğu yaygın etkilerden biri evlilik sürecinde görülür. Görücü usulü evlilikler, yerini iş ve arkadaş ortamlarından eş seçme eğilimini artırır. Çocuklarının eş seçimi kararlarında ebeveynler daha duyarlıdır. Kente göçün getirdiği olumlu sonuçlardan diğeri, kadınların iş hayatına girmedeki isteği ve kız çocuklarının yaşadığı cinsiyetçi baskının azalmasıdır. Kadınların iş hayatına dahil olması, ağırlıklı olarak ekonomik gerekçelerden ve birey olarak var olabilme arzusundan kaynaklanmaktadır. Bazen erkekler, kadınların çalışmalarına ayak direseler de ekonomik sebepler kadını iş hayatına yönlendirmiştir. Etki alanında en büyük kaybı, yaşlılar yaşamaktadır. Çocukların eğitim hayatına devam etmesi, kadınların iş hayatına katılması, onların kırsalda taşıdıkları üstün konumu sonlandırmıştır. Bu girişimler ve sonuçları, ailelerin şehirleşme eğilimini hızlandırmıştır. Dış göçlerde aile içi rollerde daha büyük çaplı değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle erkeğin tek başına gerçekleştirdiği göçlerde, aile içi görev dağılımı, kadının aile içindeki gücünün ve otoritesinin artması, cinsiyetçi roller değişkenlik gösterir. Kadının ve çocuğun geride kalması, onların ağır sorumluluklar yaşamasına neden olmaktadır.

Göç, sadece fiziki yer değişikliği değildir. Kültürel, duygusal, ruhsal değişimdir; karmaşık bir süreçtir. Staggoll (1981) göç sürecinde ailelerin yaşadığı evreleri; ailenin göçe hazırlanması, göç, aşırı kompensasyon dönemi, dekompensasyon ve kriz, sonraki kuşaklara aktarım şeklinde sıralar. Bu başlıklar, ayrıntılı olarak aşağıda ele alınacaktır.

Ailenin göçe hazırlanması: göçün, ilk somut aşamasıdır. Göçün yapılacağı yere yönelik bilgilerin derlendiği, ön araştırmaların gerçekleştirildiği, göçün ve sonucunun aile içinde müzakere edildiği dönemdir.

Göç: Göçün fiziksel olarak başlamasıdır.

Aşırı kompensasyon dönemi: Göç gerçekleştikten sonra aileler yeni yerlerine aşırı uyum gösterme çabasına girer. Bu durum; duygusal ve pratik işlevlerin ayrışmasına sebep olur. Göç eden erkekler genel olarak evi dışında, kadınlar ise evde vakit geçirmesine, geçmiş-gelecek çatışmasına sürükler. Yaşananlar, aile dinamiğinin zarar görmesine ve dengenin bozulmasına sebep olur.

Dekompensasyon ve kriz: fırtınalı ve zorlu bir dönemdir. Aile, varlığını sürdürebilmek için alışkanlıklarını korumalı aynı zamanda uyum sürecinde yeni alışkanlıklar edinmelidir. Bu ikilem, krizlere neden olabilir. Eşler arasında ortama ve sürece bağlı olarak farklılıkların oluşması, çatışmalara hatta boşanmaları doğurabilir. Sorunların çözümünde aile danışmanları ve terapistlere etkin rol oynayacaktır. Çocukların uyum süreci, ebeveynlere göre daha hızlı ve kolaydır. Bu durum da çocuk-ebeveyn arasında anlaşmazlıklara neden olabilir.

Sonraki kuşaklara aktarım: Aile, göç süresinde her ne kadar değişiklik gösterse de özgün değerlerini, kültürünü, dilini sonraki nesillere aktaracaktır. Ailenin göç sürecinde varlığını sarsıntıya uğramadan sürdürmesi, aktarım işleminin başarılı şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır (Atalay, 1984).

Göç ve Kadın

Göç karmaşık bir süreçtir. Süreci etkileyen birçok değişken vardır. Bunlardan bazıları; göç edenlerin ekonomik durumu, kültür özellikleri, dini ve etnik yapısıdır (Yılmaz, 2005). Göçte en çok etkilenen kişilerin başında kadın gelir. Kadının aile içindeki rolü, etki oranını direkt etkiler. Eş, anne veya genç kız olması etki durumunu değiştirecektir. Ayrıldıkları ve geldikleri yer arasındaki uyum, rolleri üzerine konuşlanacaktır.

Göçün kadınlar üzerindeki etkisi, kadının kültürel, ekonomik yapısıyla ilişkilidir. Düşük gelir düzeyine sahip bir yerden veya ülkeden üst gelir düzeyine sahip bir yere veya ülkeye geldiklerinde kadının durumu iyileşir. Göç edilen ülkenin dilini bilmesi, iş hayatına katılması kadının durumunu artıran etmenlerdir. Toplumda zayıf bir statüye sahip ülkeden terör veya savaş gibi nedenlerle ülkesini terk eden kadınının durumuna göç de eklenmesi durumun zayıflığını artırır. Göçün getirdiği kötü durumlardan biri aile içi şiddettir. Yıldırım (2006) aile içi şiddetin yoğunluk gösterdiği bölgeler, gelir düşük düzeyine sahip yerler olduğunu belirtir. Ekonomik kaygılar, göçün getirdiği uyum problemleri, psikolojik etkileri, aile içindeki şiddetin çeşitlenmesine; ekonomik, fiziki, cinsel ve duygusal şiddete zemin hazırlar.

Göç sürecinde, kadınlar erkeklere oranla duygusal olarak daha fazla etkilenir. Tavukçu ve Şahin (2021) kadınların yaşadığı duygusal sorunlarla, stresle baş etmede zorlandıklarını zorlandıklarını, hatta yetersiz olduklarını belirtir. Tavukçu ve Şahin (2021) ayrıca beden sağlığında kadınların zor durumda olduklarını aktarır. Yetersiz hareket etme, dengesiz ve yetersiz beslenme kadının beden sağlığını etkileyen faktörlerdir.

Göç ve Boşanma

Aile, evrensel kimlik taşıyan, toplumun çekirdeğidir. (Ünal, 2013). Toplumlar, varlıklarını sürdürebilmek, kültür aktarımın gerçekleştirilebilmek için aileye ihtiyaç duyar. Fakat göç, ailenin temel niteliklerinde ve işlevlerinde aksaklıklara neden olur. Geleneksel gücünü azalması, ekonomik durumun gelişimiyle de boşanmalar artmaktadır. Göçte erkeğin, ailesini geride bırakması, varılan yerde anlaşmalı evlilikleri ve boşanmayı artıran diğer sebeplerdendir. Hayat standartlarının artırmayı amaçlayan erkeğin maddi geliriyle evliliğin sürekliliği arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Kadının maddi geliri, eşlerin birlikte çalışması yani ortak bir ekonomik hedefi taşımaları boşanma riskini azaltır.

Göç ve Çocuk

Çocuğun göçten etkilenmesi; yaşıyla, göç edilen çevrenin nitelikleriyle doğrudan ilişkilidir. Göç eden 6-14 yaş grubundaki çocukların göç ettikleri çevreye uyumları, 1-5 yaş grubuna göre daha zordur. Doğan (1990), 6-14 yaş grubundaki çocukların zamanla memleketlerine veya ülkelerine dönmek istediklerini ifade eder. Doğan (1990) ayrıca 1-5 yaş grubu çocuklarının güvensizlik yaşadıklarını, geldikleri çevrenin kültürü ile geldikleri çevrenin kültürü arasında sıkıştıklarını, 6-14 yaş grubu gibi memleketlerine veya ülkelere dönmek istediklerini belirtir. 1-5 ve 6-14 yaş grubunda uyum sorunu yaşanmasında temel sebep ana dili kavramıdır. 1-14 yaş grubu çocukları, ana dili olarak gelinen yerin dilini kabul eder. Fakat göç edilen yerde doğan çocuklarda bu sorun söz konusu değildir. Ana dili olarak yaşadıkları yani göç edilen yerin dilini benimser. Bu durum uyum sorunu yaşanmasını engeller. Bu çocuklarda gelinen yere, memleketlerine dönme isteği yoktur (Doğan, 1990). Çocukların uyumunu

doğrudan etkileyen diğer etken göç edinilen yerdeki çevre nitelikleridir (Kaştan, 2015).

Göçün Eşlerarası İlişkilere Etkisi

Göç, eşlerin ilişkisini ve niteliğini değiştirebilir. Göçün tek eşle yapılması, ilişkiyi etkileyen temel sebeplerdendir. Erkek tek başına dış göçü gerçekleştirdiğinde, kadın birçok zorlukla karşı karşıya gelir. Geleneksel aile yapısında, kadın genellikle erkeğin ailesinin yanında kalır. Çocuklarının ve eşinin ailesinin büyüklerinin bakımından sorumludur. Kadın açısından 'fedakarlık' şeklinde adlandırılan süreç; uzun süre görüşmeden, telefonlaşarak sadece maddi yardım biçiminde yaşanır. Kalaycıoğlu, Çelik ve Beşpınar (2010) bu tür ilişkiyi en büyük riski; göç eden kişinin yeni ailesiyle hayatına devam etmesi, bir süre sonra tek bağ olan maddi yardımında kesilmesi olduğunu ifade eder.

Mesafeler, iletişimdeki yetersizlik, kadının eşine karşı resmiyeti ve soğukluğu doğurur. Soğukluk ve resmiyet erkek tarafından da sürdürüldüğünde aradaki uzaklaşma hızlanır. Kadının sorumluluğu, çocukları ve aile fertlerinin bakımıyla artar. Bu durum belli zaman sonra tartışmalara, kavgalara, şiddete ve boşanmalara neden olur.

Göçün Ebeveyn ve Çocuk Üzerindeki Etkisi

İç göçlerde, kırsal kesimden şehirlere göçlerde ebeveynlerin çocuklar üzerindeki denetimi azalır (Erkan ve Erdoğan, 2006). Anne ve baba sıklıkla geldikleri yerin davranış biçimlerini sürdürmekte ısrar eder. Çocuğun uyum süreci ebeveynlere göre çok daha hızlı olduğundan aradaki kültürel fark açılacaktır. Bu durum, çocuk-ebeveyn arasında sorunların oluşmasına neden olur.

Teknolojik alt yapıya kolay ulaşım, eğitim imkanları, sosyal çevre, kültürel değişim, çocuğun bireysel gelişimini hızlandırır. Fakat değişim, çocuğun ailesiyle bağını zayıflatabilir. Çocuğun aile ilişkilerindeki zayıflık, onu arkadaş ortamlarına yönlendirebilir. Olumsuz yaşantılara sahip gruplar, çocuğun suça yönelmesi, erken yaş evlilikleri gibi kötü sonuçlar doğurabilir.

SONUÇ

Göçün, göç edilen bölge ve göçülen bölge olmak üzere iki farklı mekânın olması ve bireyler açısından da göçen ve göç edilen bölgedeki yaşayan insanlar açısından iki farklı alanı mevcuttur. Var olan bu durum göç eden bireyler ve göç edilen bölgelerde yaşayan insanlar için belirli uyum/uyumsuzluk süreçlerini de beraberinde getirmektedir. Her iki taraf için de var olan durumun kaynaşma süreci içerisinde birbirlerini "ötekileştirme" durumu taraflar için kaynaşma/ilişki kurabilme hususunu zorlaştırmaktadır. Göç eden bireyin "azınlık" olarak nitelenmesi ve göç edilen bölgedeki yaşayan (yerli) halkın var olan durumu kabullenmemesi en büyük nedenler arasında yer almaktadır. Çünkü maddi-manevi-kültürel anlamda şok yaşayan insanların, hem göç eden bireyler bakımından var olan ilk problemde akla gelen insanlar olması hem de göç edilen yerin kendi halkı açısından bakıldığında ekonomik-sosyal kültürel açıdan probleme yol açmış olmaları sebebiyle kaynaşamama/benimseyememe durumu açığa çıkmaktadır. Bu sebepler karşılıklı olarak bireylerin birbirlerine karşı olumsuz bir bakış açısı oluşturması durumu uzunca bir süre devam edebilmektedir. Var olan bu uyum sorunu belirli kaynaştırma programları ile de giderilebilmektedir.

Genel anlamda bireylerin sosyal hayat içerisinde verimli ve sağlıklı bir şekilde

yaşayabilmesi var olan toplum içerisinde uyumlu yaşayabilmeleri ile mümkün olabilir. Bu nedenle “göçmen”lerin yeni yaşam alanı oluşturmak zorunda kaldıkları yerleşme süreçleri içerisinde yaşadıkları uyum sorunları ve stres faktörünün uzun yıllar devam ettiğini kabul etmek gerekir. Hali hazırda aile kurumu üzerinde etkili olan en önemli olgulardan biridir göç. Farklı nedenlerle yer değişikliği yapan aile bireyleri için yeni duruma alışma ve göç edilen bölgeye ve topluma sosyo-kültürel anlamda uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu durum bireylerin aile içerisindeki davranışlarına ve geleceğe dair beklentilerine de aynı oranda olumlu/olumsuz etki etmektedir. Göç süreci ailelerin yapısını, ebeveynler arası rolleri, çocuk ve/veya çocukların eğitim alanları gibi konuları ayrıca kadına karşı bakış açılarının değişmesini etkilediği de görülmektedir. Evlilik, aile içerisindeki babanın konumu, kadının çalışma hayatına girmesi, çocukların eğitim alanları ve hatta çocuk sayısının artması/azalması noktalarında önemli değişimleri de beraberinde getirmektedir.

Göçün aile üzerindeki etkileri baz alındığında gerek sosyal ve kültürel açıdan gerekse de aile içerisindeki adaptasyon sorunlarının ortadan kaldırılabilmesi ya da en aza indirilebilmesi için şehirlerde göç edilen bölgelerde göç eden bireylerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler tespit edilerek problemlerin yaşandığı alanlara ilişkin çeşitli kaynaştırma programları uygulanabilir, böylelikle uzun vadede problemler çözülerek yaşamsal koşulların bireysel ve grupsal alanda iyileştirilmesi hedeflenebilir. Sosyal ve kültürel hayatı biçimlendiren ve etkileyen noktalarda daha sağlıklı, kaliteli ve verimli bir yaşam için ailenin güçlendirilmesi, uyumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi gereklidir. Bu sebeple aile içi eğitim ile sosyo-kültürel alanda sorun ortaya çıkmadan önlemeye ve sorun ortaya çıktıktan sonra ise problemi gidermeye yönelik çalışmaların yapılması gereklidir.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ. (1984). Glacial morphology of the mescit mountain (Ne Anatolia). *Ege Coğrafya Dergisi*, 2(1), 129-138.
- Aygun, İ. ve Yıldız Uslu, M. (2022). Talimatnameler ışığında XIX. yüzyılda tifo salgınından korunma yolları ve aşı uygulaması. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 9 (20), 19-34.
- Aslan, L. (2022). 21. Yüzyıl sanatında göç estetiği. *Görünüm*, (12), 35-46.
- Aksoy Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Baran, G. (2017). *Aile yaşam dinamiği*. Pelikan Yayınevi, Ankara.
- Gökçe, B. (1996). Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar. Savaş Yayınevi.
- Canatan, K. & Yıldırım, E. (2009). *Aile sosyolojisi*. Açılım Kitap, İstanbul.
- Chambers, I. (2019). *Göç, kültür, kimlik*. (İ. Türkmen ve M. Beşikçi, Çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Doğan, D. S. (1990). *Yurt dışından dönen gençlerin sorunları*. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye beşerî coğrafyası*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Esra, I. & Ertuğrul, F. (2022). Mülteci ruh sağlığında güncel yaklaşımlar. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 12(1), 180-187.
- Erkan, R., & Erdoğan, Ö. G. M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 79-90.
- Gül, M. (2022). Göç sürecinde erken yaşta evlilikleri Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocuklar özelinde düşünmek. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 49, 573-588.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Güler, D. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 11(11), 51-76.
- Gülseren, Ü. N. A. L. (2002). bipolar affektif bozukluğu olan hastaların aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Düşünen Adam*, 15(4), 221-8.
- Giacco, D., Laxhman, N. & Priebe, S. (2018). Prevalence of and risk factors for mental isorders in refugees. *Seminars In Cell & Developmental Biology*, 77, 144-152.
- International Organisation For Migration (2004). *Glossary on migration*. geneva, switzerland: international organisation for migration. Academic Foundation.
- Koch, B., Soumakis, F., & Gomes, T. C. (2016). selected topics in social sciences: an introduction. *Athens Institute for Education & Research*, 65, i-3.
- Karataş, M., & Duyan, V. (2021). Kitlesele Göç, Sosyal Kabullenme ve Uyum Bağlamında Türkmen İşçilerin Deneyimleri. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5480-5515.
- Karpat, K.H. (2003). *Osmanlı nüfusu (1830-1914) demografik ve sosyal özellikleri* (B. Tarakçı, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye'de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., & Beşpinar, F. U. (2010). " Gitmek mi zor kalmak mı?": Avrupa'ya erkek göçü ve geride kalan kadının gözünden göç deneyimi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 123-146.

- Kearney, M. (1996). *Reconceptualizing the peasantry: anthropology in global perspective*. New York: Routledge.
- Kıray, M., (1964) .Ereğli, ağır sanayiden önce bir sahil kasabası. Dpt Yayınları, Ankara.
- Lee, E.S. (1966). A Theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Özbay, F. (1984). Kırsal kesimde toplumsal ve ekonomik yapı değişimleri. Türkiye’de ailenin değişimi toplumbilimsel incelemeler, *Türkiye Sosyal Bilimler Derneği*, Ankara
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Pdrem Yayınları, Ankara
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: suriye göçü örneği. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1
- Stagoll, B. (1981). Therapy with Greek families living in Australia. *International Journal Of Family Therapy*, 3(3), 167–179.
- Tacoğlu, P.T. (2020) Türkiye’de Aile (N. Güngör Ergan Ed.). Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Tavukçu, E., & Şahin, N. H. (2021). Türkiye’de göçün kadın yaşamına olan etkilerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 89-101.
- Tepeli, K. ve Durualp, E. (2018). *Aile yaşam döngüsü*. Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Unhcr [2022]. Figures at glance. Switzerland; 2022 [Updated: 2022 June 18; Cited: 2021 Oct 12]. Available From: <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- Ünal, V. (2013). Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorunu ve din. *Journal Of International Social Research*, 6(26), 588-602.
- Yasa, İ. (1969). *Yirmi beş yıl sonra Hasanoğlan Köyü*. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları N0:270, Ankara.
- Yıldırım, N. (2006) *Ailenin yapısı ve problemleri*. Yeşerim Yayınları, İstanbul
- Yıldırım, K. (2010). *Göçün aile üzerindeki etkisi*. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YILDIRIM-Kaz%C4%B1m-G%C3%96%C3%87%C3%9CN-A%C4%B0LE-%C3%9CZER%C4%B0NDEK%C4%B0-ETK%C4%B0S%C4%B0.pdf>.
- Yılmaz, Tekin T. (2005). *Göç’ün kadın yaşamı üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü], Van.